Δημοτικά τραγούδια του Μοριά με Λύρες

Του Δημήτρη Σταθακόπουλου

«Τα τραγούδια τα έκαμναν οι χωριάτες, οι στραβοί με τες λύρες». Έτσι λέει στη «Διήγηση συμβάντων της ελληνικής φυλής» ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ότι δηλαδή τα δημοτικά τραγούδια της εποχής του τα συνέθεταν οι τυφλοί οργανοπαίκτες με τις λύρες τους. Και αμέσως γεννώνται δύο απορίες για το νεοέλληνα αναγνώστη: Οι τυφλοί μπορούσαν (μπορούν) να παίξουν μουσικά όργανα και στο Μοριά (Πελοπόννησο) έπαιζαν λύρες ; Μα λύρες δεν παίζουν μόνον οι Κρητικοί ή /και οι Πόντιοι ;

Εύλογες απορίες για το νεοέλληνα, αλλά η απάντηση είναι απλή και όπως την περιγράφει ο Θ. Κολοκοτρώνης. Καταρχάς οι τυφλοί είχαν και έχουν ανεπτυγμένο το αισθητήριο της ακοής για να καλύψουν την έλλειψη της οράσεως. Παίζουν άριστα τα μουσικά όργανα «με το αυτί». Χωρίς να βλέπουν νότες σε παρτιτούρες, αισθανόμενοι τα μόρια και τις νότες των μουσικών οργάνων και κυρίως των άταστων, όπως είναι οι λύρες, ή τα βιολιά. Επιπλέον πρέπει να ξέρουμε ότι πριν έρθει το βιολί από τη Δύση στην οθωμανική αυτοκρατορία , το βασικό τοξωτό μουσικό όργανο σε όλο τον ελληνισμό και στο Μοριά ήταν η Λύρα (σχετ. Φ. Ανωγειανάκης , Λ. Λιάβας) . Όπως και πριν έρθει το κλαρίνο στην Ελλάδα, στα τέλη του 19ου αιώνα (όπως αναφέρει η Δέσποινα Μαζαράκη), το βασικό πνευστό όργανο στα ανοιχτά γλέντια/ πανηγύρια , ήταν ο Ζουρνάς (πίπιζα, καραμούτζα) .

Ο Θ.Κολοκοτρώνης κυριολεκτεί όταν λέει ότι: «Τα τραγούδια τα έκαμναν οι χωριάτες, οι στραβοί με τες λύρες» και επομένως στο Μοριά , άκουγε δημοτικά τραγούδια με λύρες, ζουρνάδες, νταούλια , ταμπουράδες και λαούτα, δηλαδή το ηχόχρωμα των δημοτικών τραγουδιών, της εποχής εκείνης, ήταν διαφορετικό από αυτό που ακούμε σήμερα !!!
Στους τυφλούς συνθέτες – οργανοπαίχτες αναφέρεται, ο Γ. Τερτσέτης και ο λαογράφος Νικόλαος Πολίτης, στο : «Γνωστοί ποιηταί δημοτικών ασμάτων», όπως ήταν ο Δημητσανίτης Τσοπανάκος, ο στρατηγός Μακρυγιάννης με τον ταμπουρά του, ο Θεόδωρος Γρίβας, ο τυφλός Ζακυνθινός τραγουδιστής Νικόλαος Κοκονδρής, που τον άκουσε ο Σολωμός «περνώντας μια νύχτα έξω από μια ταβέρνα» και «συγκινήθηκε τόσο στο άκουσμα των στίχων, που όρμησε μέσα στο καπελειό και πρόσταξε να τους κεράσουν όλους». (Γ.Σεφέρης «Δοκιμές»).
Αλλά στους τυφλούς οργανοπαίκτες αναφέρεται και ο Κλωντ Φωριέλ, στα «Προλεγόμενα» της συλλογής του με Ελληνικά Δημοτικά Τραγούδια, που εκδόθηκε στο Παρίσι, 1824-25: «Τα κλέφτικα τραγούδια είναι πιο εύκολο να αποδοθούν αποκλειστικά σε μια ειδική κατηγορία δημιουργών και είναι επίσης εκείνα για τα οποία ως προς τη σύνθεση και την κυκλοφορία τους μπορούμε να σημειώσουμε τις πιο ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες για την ιστορία της λαϊκή ποίησης των Ελλήνων. Πως μερικά από αυτά τα τραγούδια είναι έργο κλεφτών που έδρασαν ή βρέθηκαν στις περιπέτειες που αναφέρονται, είναι πολύ πιθανό. […]. Αλλά τα περισσότερα θεωρούνται έργα τυφλών ζητιάνων που υπάρχουν σ’ όλη την Ελλάδα και θυμίζουν τους αρχαίους ραψωδούς με τόσο παρόμοιο τρόπο, που έχει κάτι το εκπληκτικό» (μτφ Αλ.Πολίτη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης).